MTTDA TARBIYALANUVCHILARNING MADANIY-TARIXIY QADRIYATLAR VOSITASIDA MAKTABGA TAYYORLASH METODIKASI

Toshkent amaliy fanlar universiteti "Maktabgacha ta`lim metodikasi" kafedra dotsenti
D.M.Maxmudova
Maktabgacha ta`lim yo`nalishi talabalari
Achilova Zuhra

Annotatsiya maqolada MTTda tarbiyalanuvchilarning madaniy-tarixiy qadriyatlar vositasida maktabga tayyorlash metodikasi qo'llash usullari keltirilgan. Milliy qadriyatlar - millat shaxsining tili, tarixi, urf-odatlari, an'analarida namoyon bo'ladi. Milliy qadriyatlar negizida «millat», «o'zbek» degan so'zlar o'z ifodasini topgan.

**Kalit so`zlar:** millat, qadriyat, tarixiy, urf-odat, an`ana, sharqona, meros, shaxs

Аннотация. В статье представлена эффективность внедрения национальных ценностей в образовательный процесс в дошкольных образовательных организациях, а также методы правильного отбора и применения современных педагогических технологий. Национальные ценности проявляются в языке, истории, обычаях, традициях национальной личности. В основе национальных ценностей лежат слова «нация», «узбек».

Ключевые слова: нация, ценность, исторический, обычаи, традиция, восточный, наследие, личность.

Abstract. This article presents the effectiveness of integrating national values into the educational process in preschool educational institutions, as well as methods for the appropriate selection and application of modern pedagogical technologies. National values are manifested in the language, history, customs, and traditions of the national identity. The words "nation" and "Uzbek" underlie these national values.

Keywords: nation, value, historical, customs, tradition, Eastern, heritage, identity.

Asosiy qism. Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash – bu nafaqat ularning ma'naviy dunyosini boyitish, balki jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim jarayondir. Qadriyatlar mavzusini Abu Rayhon Beruniy ham chetlab o'tmagan. Uning fikricha, qadriyatlarning vujudga kelishi ijtimoiy munosabatlar, kishilarning yashash tarzi, moddiy ehtiyojlari, qiziqishlari, manfaatlari, talablari va maqsadlari bilan uzviy bog'langan.

Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va umuminsoniy g'oyalar bilan uyg'unlashgan hayotiy tamoyillari sifatida inson kamolotida katta ahamiyatga ega. Har bir yosh avlod o'z millatining tili, dini, urf-odati, madaniyati, san'ati va tarixini bilish orqali o'z o'tmishiga hurmat bilan qaraydi, kelajakka ishonch bilan intiladi. Shu sababli milliy qadriyatlar yoshlarning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi, ularning o'zligini anglash va vatanparvarlik ruhida shakllanishida beqiyos o'rin tutadi. Ma'naviy merosimizga asoslangan milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylash, ularni umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'un holda boyitish va saqlab qolish, rivojlantirish hamda kelgusi avlodlarga yetkazib berish asosiy vazifaga aylangan.

Metodikasi: Ta'lim-tarbiya jarayonida milliy qadriyatlarni singdirishning samaradorligi ko'p jihatdan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni to'g'ri tanlash va qo'llashga bog'liqdir. Milliy qadriyatlar - millat shaxsining tili, tarixi, urf-odatlari, an'analarida namoyon bo'ladi. Milliy qadriyatlar negizida «milIat», «o'zbek» degan so'zlar o'z ifodasini topgan.

Milliy qadriyatlarni xususan yosh avlodlar qalbi va ongiga singdirishda jamiyat hayotining barcha sohalarini qamrab olish, ta'lim-tarbiya. targ'ibot va tashviqotning samarali shakl va vositalaridan oqilona foydalanish taqazo e'tiladi. Shu bois vatan-tuyg'usi. vatanparvarlik hislari, milliy g'urur, mustaqillik g'oyasi hamda mehr va sadoqatli bolani yoshiga mos ravishda shakllantirish maktabgacha ta'lim tashkiloti vazifalarining asosini tashkil etadi.

Bunda esa maktabgacha ta'lim tashkilotida. asosiy faoliyat sifatida milliy qadriyatlarni shakllantirish jarayoni yuzaga chiqdi. Mazkur holat esa. maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida milliy qadriyatlarni shakllantirishni tashkil etish jarayonini samarali boshqarishni shart qilib qo'yadi.

Milliy qadriyat - muayyan millatning tarixiy o'tmishidan, jahon miqyosida asrlar osha tan olinib kelinayotgan fan, din, adabiyot, san'at va madaniyat yutuklari va ularni yaratgan daxolardan tarixiy obida va yodgorliklardan milliy urf-odatlaridan faxrlana olish hissidir.

Milliy qadriyatlar asosida axloqiy sifatlarni shakllantirishning yana bir manbai xalq qo'shiqlaridir. Xalq qo'shiqlari ta'lim-tarbiya vositasi sifatida sharq xalqlari pedagogik tafakkurida muhim o'rin tutadi. Xalq qo'shiqlarida insonning ruhiy kechinmalari, o'ylari, orzu-umidlari aks etgan bo'ladi. O'zlikni anglashning ushbu vositasi yoshlarni ruhiy tetiklikka, osoyishtalikka, hayotni sevishga, fidoyilik ko'rsatishga, sevish va sadoqatli bo'lishga o'rgatadi. Xalq qo'shiqlarining so'zlari purma'no bo'lib, u yoshlarning nutqini, so'z boyligini rivojlantiradi, didi va dunyoqarashini shakllantiradi. Xalqimizning an'analari, urf-odatlari, o'ziga xos turmush tarzi bilan tinglovchini yaqindan tanishtiradi. O'zbek xalqiga xos bo'lgan mehnat turlari va udumlardan xabardor qiladi.

Ajdodlarimiz davridan musiqaga nisbatan ma'naviy-axloqiy tarbiya bulog'i, shaxs ma'naviyatini yuksaltiruvchi ko'prik, inson ruhiy olamiga sokinlik,orom beruvchi manba sifatida qaralgan. Insonning taqdiri uning axloqiy tarbiyasi bilan ham bevosita bog'liq. Chunki, ma'naviy-axloqiy tarbiyali inson shaxs sifatida jamiyatda alohida o'rin egallaydi. Inson musiqa va qo'shiq vositasida axloqiy qadriyatlarni o'zlashtiradi. Natijada esa unda ijobiy xarakterdagi axloqiy sifatlarni tarkib topadi. Inson musiqa vaqo'shiq yordamida axloqiy prinsiplarga amal qilib yashashga o'rganadi. Inson eng oliy qadriyat sifatida o'z ruhiyatini kamol toptirish imkoniyatiga ega. Go'zal fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladigan pedagogik tafakkur durdonalari, jumladan, xalq musiqalari, shashmaqomlar, suvoralar butun insoniyatning mulki hisoblanadi. Uni avloddan-avlodga uzatish, yosh avlodga mazmun-mohiyatini anglatish jamiyatning o'qimishli kishilari, shu jumladan, pedagoglarning asosiy burchi hisoblanadi. Chunki yaxshi fazilatlarni o'zida mujasamlashtirgan avlod har qanday millat va jamiyatning boyligi hisoblanadi. Ijobiy fazilat egalari bo'lgan jamiyat a'zolari uning ravnaqiga xizmat qiladi, kelgusi avlodlarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ajdodlarimiz barkamol insonning o'ziga xos axloq me'yorlarini ishlab chiqib, uni nazm va navo vositasida kelgusi avlodlarga yetkazishga harakat qilganlar. Har bir shaxs ta'lim-tarbiya vositasida jamiyat hayotiga moslashtiriladi. Chunki muayyan jamiyat hayotidagi barcha muammolarning yechimi

ma'naviy-axloqiy jihatdan yetuk fuqarolarning fidokorona, halol mehnati, hamkorligi, imon-e'tiqodiga bog'liq.

Insoniyat o'zining butun tarixiy taraqqiyoti davomida ma'naviy- axloqiy tarbiya doirasida ikkita muhim masalaga yechim izlagan: birinchisi –haqiqiy inson qanday yashashi kerak; ikkinchisi – qanday ezgu ishlarni bajarish, qanday harakatlardan tiyilish lozim.

Bugungi kunda jamiyatimiz a'zolari uchun ma'naviy-axloqiy tarbiyaning ahamiyati nihoyatda katta. Chunki globallashuv sharoitda axborotlar oqimi jadallashmoqda. Turli innovatsion g'oyalar bilan bir qatorda buzg'unchi, milliy g'oyamizga zid bo'lgan mafkuraviy tahdidlar ham kirib kelmoqda. Irodasi bo'sh, o'z xalqining asl tarixini yaxshi anglab yetmagan, ajdodlarimiz merosidan bexabar yoshlar mana shunday buzg'unchi g'oyalarning asiri bo'lib qolmoqdalar. Bunday holatlarni bartaraf etishning asosiy sharti maktabgacha ta'lim yoshidan boshlab bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy sifatlarni ni shakllantirishdan iborat.

Xulosa; Jahonda millatlar, elatlar ko'p. Har bir xalqning xilma-xil urf- odatlari, dunyoqarashi, ma'naviyati bor. Tarixiy jarayon shuni ko'rsatadiki, faqat ma'naviy dunyosi boy, dunyoqarashi keng, o'zini, o'zligini anglaganlargina turli sinovlardan o'ta olgan. Bugun ham yer yuzida minglabel va elatlar bo'lgani bilan o'z yurti va davlatchiligiga ega xalqlar soni yuztani ham tashkil qilmaydi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining ma'lumotiga ko'ra, har yili qirqqa yaqin til, demakki, millat yo'qolib ketadi. Borliqning azaliy qonuni shuki, kurasha olmaydiganlar hamisha mag'lub bo'ladi.

Ma'lumki, o'zbek xalqi murakkab tarixiy taraqqiyotni boshidan kechirib, o'z nomi, tili va davlatchiligiga ega bo'lgan millatlar qatoridan joy olgan. O'tmishda buyuk ajdodlarimiz o'z sha'ni, qadr-qimmati, millatning or-nomusi, erkin va ustuvorligi uchun qattiq kurashganini juda ko'p misollar bilan asoslash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Кадирова, Ф.Р., & Махмудова, Д. М. (2022). Мактабгача катта ёшдаги болаларни китобхонликка тайёрлаш методикасини такомиллаштириш. PEDAGOGS jurnali, 1(1), 10-16.

2. Махмудова,Д.М. (2022). МАКТАБГАЧА КАТТА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ КИТОБХОНЛИККА ТАЙЁРЛАШ МЕТОДЛАРИ. Results of National Scientific Research International Journal, 1(6), 274-278.

3. Мирча Элиаде. История веры и религиозных идей. Том 3. Анонс трех томов в одном файле. Перевод Кулаковой Н.Н., Рокитянского В.Р., Стефанова Ю.Н. – М.: «Критерион», 2002. – С. 40-61-142.

4. Смирнов А.В. Осознать смысл, осмыслить сознание: манифест Другой О-75 философии: сб. статей / отв. ред. серии Р.В. Псху; отв. ред. тома. – М.: ООО «Садра», 2022. – С.213-215.

3. Makhmudova, D.M. (2023). EFFECTIVENESS OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS. Лучшие интеллектуальные исследования, 4(1), 177-180.

4. Махмудова,Д.М. (2022, November). СПОСОБЫ ЗАИНТЕРЕСОВАТЬ ДОШКОЛЬНИКОВ ЧТЕНИЕМ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS" (Vol. 1, No. 3, pp. 96-101).

5. Maxmudova, D., & Raxmanova, X. (2022). РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА. Science and innovation, 1(B7), 1213-1217.

6. Makhmudova, D. M., & Sultanova, Z. (2023, September). METHODS USED IN THE MORNING RECEPTION OF CHILDREN IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 4, pp. 8-12).

9.OMONOVICH, K. D., UMIROVICH, A. O., NORQOBILOVNA, J. S., ABDUKUNDUZOVNA, B. G., CHORIEVICH, X. S. D., JURAKOBILOVICH, T. S., ... & ADASHVOEVICH, K. R. (2025). TEACHING METHODOLOGY OF HISTORICAL GEOGRAPHY THROUGH GEOSPATIAL AND IMMERSIVE TECHNOLOGIES COMPLETED WITH BIBLIOMETRIC ANALYSIS. *Journal of Engineering Science and Technology*, *20*(6), 1935-1942.

10.Nafisa, A., Nargiza, M., Sadulla, K., & Dilmira, S. (2020). Development of independence, initiativity and responsibility for preschool children in the process of approaching accessible labor activity. *Journal of Critical Reviews*, *7*(5), 785-786.

11.Choriyevich, X. S. (2025). ORGANIZATION OF WORK FORMS IN PARTNERSHIP WITH PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY. *SHOKH LIBRARY*.

12.Chorievich, K. S. (2020). The development of vocabulary in children of middle preschool age through the role-playing games. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, *8*(1).

13.Choriyevich, X. S. D. (2025). BOLALARDA MAS'ULIYAT HISSINI SHAKLLANTIRISHDA TARBIYACHI VA OTA-ONA HAMKORLIGINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK JIHATLARI. *Scientific and methodological journal of the Tashkent Institute of Economics and Pedagogy*, *2*(1), 134-142.

14.Xojamiyarov, S. (2025). THE ROLE OF COOPERATION OF TEACHERS, EDUCATORS AND PARENTS IN DEVELOPING A SENSE OF RESPONSIBILITY IN PRESCHOOL CHILDREN. *Web of Teachers: Inderscience Research*, *3*(1), 87-93.

15.Xo, S. C., Nazarova, R. R., & Ibragimova, G. X. (2024). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA ERTAK TERAPIYA ASOSIDA MAS'ULIYAT HISSINI SHAKLLANTIRISH. *Academic research in educational sciences*, (1), 96-99.

16.Хужамияров, С. Ч. ФОРМИРОВАНИЕ ЭТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ИГРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. *НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ*, 29.